

הרב יוסף יצחק פייגעלשטאק

רב קהילת חב"ד בונס איירוס

כשרות יין באופן שהמשגיח מפעיל המכונה ואחר כך הגוי זורק הענבים בתוכו

ב"ה א' כ"ו מנחם אב תשס"ג

לכבוד הרב דן יואל שיחי' הלוי ליווי ולכבוד הרב אהרן שיחי' חזקל.

אחרי דברי שלום וברכה כיאות לכת"ר הנני מעלה בכתב מה שהעלה מצודתי בנידון היין שנעשה ביקב פריבאקאר בעיר לוחאן דע קולא מדינת מענדאסא, ועתה החלי בעזה"ת.

בנידון יין שהטחינת הענבים נעשו כך, שראשון המשגיח הפעיל המכונה ואחר כך הגוי זרק הענבים בתוכו, האם זה נכלל בהלכה שבשולחן ערוך יורה דעה סימן קכ"ג סעיף כ"א "אין דורכין עם העובד כוכבים בגת (או גיגית) שמא יגע בידים וינסך, ואפילו היה כפות. הגה: ואם דרך כל מה שנמשך מכחו ויצא לחוץ, נאסר (וע"ל סימן קנ"ד). והא דאין דורכים עם העובדי כוכבים, היינו בגיגית או בגת שדרך להמשיך משם היין, וגזרינן קודם המשכה אטו לאחר המשכה. אבל בעריבה, שאין דרך למשוך משם, מותר לדרוך עמו, וכן לקנות ממנו ענבים דרוכות בעריבה, הואיל ואין דרך למשוך בעריבות".

ובסעיף כ"ב "עובד כוכבים שדרך היין ולא נגע בו, והרי ישראל עומד על גבו וישראל הוא שכנסו בחבית, הרי זה אסור בשתייה".

והנה בנידון דידן שבפעולה הראשונה שעשה היהודי [שהפעיל המכונה] לא נעשה יין כלל, כי אם אין ענבים אין יין, ורק על ידי פעולת הגוי [שזרק הענבים למכונה] נטחנו ונהיו לבסוף יין. ברור ופשוט שהמשכה נעשה אך ורק על ידי הישראל.

והרי זה דומה למה שכתב הרמב"ם הלכות שבת פרק ט' הלכה ד': "אחד נתן את האור ואחד נתן את העצים ואחד נתן את הקדרה

ואחד נתן את המים ואחד נתן את הבשר ואחד נתן את התבלין ובא אחר והגיס כולם חייבים משום מבשל, שכל העושה דבר מצרכי הבישול הרי זה מבשל, אבל אם שפת אחד את הקדרה תחילה ובא אחר ונתן את המים ובא אחר ונתן את הבשר ובא אחר ונתן את התבלין ובא אחר ונתן את האור ובא אחר ונתן עצים על האור ובא אחר והגיס, שנים האחרונים בלבד חייבין משום מבשל". והוא מתלמוד בבלי מסכת ביצה דף ל"ד עמוד א' תניא, אחד מביא את האור, ואחד מביא את העצים, ואחד שופת את הקדרה, ואחד מביא את המים, ואחד נותן בתוכו תבלין, ואחד מגיס - כולן חייבין. והתניא: אחרון חייב וכולן פטורין! - לא קשיא: הא - דאייתי אור מעיקרא, הא - דאייתי אור לבסוף. ופירש רש"י ד"ה דאייתי אור מעיקרא - כולו עבדי מעשה, כדפרישית. דאייתי אור לבסוף - איהו הוא דעבד, והנך לא עבדי מיד. והנה נידון דידן הרי זה כמו זה שהביא האש בסוף שרק הוא חייב, שרק הוא עשה מעשה, וכל אילו שלפניו לא עשו מעשה.

אם כן היין הזה נעשה על ידי כוחו של גוי, ולא על ידי כוחו של ישראל.

והנה בט"ז ס"ק י"ד: וכשדורכים בגיגית ולא שייך בה המשכה כו' הטעם דבגיגית אין שם מדרון בקרקע שלו ועל כן אף על פי שהיא חסרה אין שם המשכה במקום הפנוי מחמת סילוק ענבים מכח הדריכה וכל מה שנסחט על ידי הדריכה נעצר בין הענבים כיון שאין שם מדרון ואין בזה המשכה, אלא דאם יש שם ברזא קטנה שמשם יצא יין צלול ודאי יש שם המשכה, אבל לא אם היא גדולה שאז יוצאים שם גם ענבים, וכן אם הוא מפנה כל

שופך הענבים לתוך המכונה הראשונה, ומשם נעשו כל הפעולות עד ההמשכה במיכל. אם כן הרי זה כמו דורך עם גוי בגת. מה שאין כן ביין אדום נפסק כוחו של הגוי כשהכל מגיע למיכל בלי שום המשכה כלל.

גם חשוב לראות המציאות ביקב, האם מכונות אלו דומים לגת או לגיגית שאין שום ברז כלל [שבאופן כזה התיר הט"ז הנ"ל לדרוך עם גוי] הנה אמרו לי שאין שום ברז בכל רשת המכונות האלו לקחת דוגמא למעבדה [כי ככה נהוג היום ביקבים אחרים שבכל תהליך יש ברז קטן [או איזה מקום] כדי להפריד קצת יין צלול לבירור במעבדה] לכן לדעתי היין האדום דינו כמו דריכה בגיגית שהתיר הט"ז, והיין הלבן דינו כדורך בגת שכוה הגוי עשה ההמשכה.

והנה אולי יש צד אחר להתיר ממה שכתב הש"ך ס"ק מ"ב "אין דורכין כו' - כדכתב טעמא בהג"ה דגזרינן קודם המשכה אטו לאחר המשכה וכב"י ומשמע דלא אסר ר"ת גת פקוקה ומלאה אלא שידרוך בה העובד כוכבים אבל מגעו בה מודה דאינו אוסר וכדברי הרשב"א והר"ן וכן נראה מדברי הטור וכן דקדק מהרי"ק שורש ל"ב מדברי סמ"ג עכ"ל ומביאו ד"מ ובכ"מ פי"א מהמ"א דין י"א הבין דהרמב"ם (שהעתיק המחבר כאן דבריו) אוסר בכפות אפילו בהנאה דגזרינן כפות אטו שאינו כפות, וקשה דלמה יגרע כפות מישאל משמרו, דכתב שם אח"כ והעתיקו המחבר בסעיף שאחר זה דלא מיתסר אלא בשתיה וכ"כ הב"י בס"י קכ"ד סעיף י"א דכפות עדיף מישאל משמרו אלא הדבר ברור דברישא כתב דאפילו בכפות אוסר לדרוך עם העובדי כוכבים לכתחילה וכמהרי"ק וכלבו דלקמן ס"ק מ"ג ואחר כך כתב דבדיעבד אפילו ישראל משמרו סגי דליכא משום נגיעה אלא משום כחו וכחו מותר בהנאה כדלקמן ר"ס קכ"ה וזה ברור וע"ל סי' קכ"ד סי"ט בהג"ה: "וכל זה מדובר שברור שהגוי לא נגע בענבים או ביין כמו שכתב הש"ך ס"ק מ"ד

הענבים למקום אחד בגיגית והיין מן הצד הוה שפיר המשכה, אלא דבמרדכי בשם ר"ת החמיר גם בגיגית בדריכת העובדי כוכבים וכן משמע באשר"י והוא מטעם דעל כל פנים כיון שיש שם שייכות המשכה בשום פנים חיישינן ליה שמא תהיה המשכה. אבל בגיגית שאין בה נקב עם ברזא כל עיקר ודאי מותר בדריכת העובד כוכבים דאין שם שייכות המשכה כלל. דאין לומר שמא יפנה הענבים עד שולי הכלים וימשך שם יין צלול, דלאיזה צורך יעשה כן דניחוש שמא יבא לידי כך, והוא מילתא דלא שכיחא כלל, וכן נמי לא שכיח שיוציא מעט יין צלול כמו שכתב הב"י דכל זה לא שכיח.

ולענין הלכה יש לפסוק כמו שזכרנו שבכל כלי שיש בו ברזא אפילו הברזא גדולה יש ליהדר מדריכת העובד כוכבים שם ואף על גב דכתב ב"י בשם התוס' להתיר בברזא גדולה כעין פי החבית מכל מקום מדברי המרדכי נראה להחמיר גם בזה כמו שכתב כאן רמ"א והיינו כיון שיש שם המשכה קצת שמנענע קצת הברזא ויוציא יין צלול והוא מילתא דשכיחא כפי מה ששמעתי אבל בכלי שאין בו ברזא כלל אין שם שום איסור אפילו בדריכת העובד כוכבים כנלע"ד ועל זה כתב בדרכי תשובה ס"ק ע"ג בשם ס' דברי יוסף סי' תתמ"ט אות ד' "דלפי מה דקיי"ל דגם בשוליה יין בכוס מגיגית הוי המשכה בודאי יש לחוש לדעת המחמירים דגם באין שום ברזא בגיגית לא ידרוך עובד כוכבים".

והנה ראשית כל חייבים לברר המציאות ביקב שלנו מתי נעשה המשכה, יש בזה הבדל בין יין לבן ליין אדום, שביין לבן מיד אחר הטחינה מפרידים היין מהזגים והחרצנים, והיין הצלול נכנס למיכל לתהליך של תסיסה. אבל היין האדום מיד אחר הטחינה נכנס למיכל לתהליך של תסיסה יחד עם הזגים, ורק למחרת מוציאים יין צלול מתחתית המיכל להרטיב הזגים הנמצאים למעלה במיכל. דהיינו ביין לבן הישראל מדליק כל המערכת [המטחינה, משאיבה, מפריד והפרעס] והגוי

ס"ק מ"ג "כתבתי דבכ"מ שאסור מן הדין בשתייה לדידן בזמן הזה שרי אף בשתייה במקום הפסד כיון דעובדי כוכבים בזמן הזה לאו עובדי עובדת כוכבים הן". וביקב הזה הרי יש כוח שלישי, כי הגוי זורק הענבים לתוך משפך שבתחתיתו יש כמו בורג שמושך הענבים לאט לאט לתוך המטחינה, ומשם למשאיבה, והיינו שלש כוחות: א] הגוי זורק הענבים למשפך, ב] מהמשפך הולך הענבים על ידי הבורג שנמצא בתחתית למטחינה, ג] המטחינה ששובר הענבים ומעבירם למשאיבה, ד] המשאיבה שמעלה הענבים למכונה שפריד היין הצלול (ביין לבן). ועד כאן לא התחיל הפרדה של יין צלול, רק אחרי כן. הרי יש שני טעמים להתיר: א] כוח שלישי, ב] עובדי כוכבים בזמן הזה.

חייבים להבהיר שכל זה מדובר שהענבים מגיעים ליקב בכלים קטנים של 10 קילו בערך, והכלים מנוקבים ככה שאין שום נוזלין כלל עד שבא הלחץ על הענבים במכונות האלו.

לכן באם הרב הגאון מנחם מאיר שליט"א ווייסמאנדל יסכים לכל הנ"ל הנני מסכים להתיר.

בברכה והצלחה בעבודת הקודש

יוסף יצחק פייגעלשטאם

"והיינו כשלא נגע בענבים שבגת או בגיגית כגון ששם עצים על הענבים ועלה העובר כוכבים על העצים ונדרכו מכחו כדאיתא בב"י וד"מ אבל נגע בהן פשיטא דאסור משום נגיעה כשנמשך אבל כשלא נמשך שרי בדיעבד אפילו נגע כ"כ מהרי"ק שורש ל"ב ומביאו ב"י וד"מ ומסיים בה וכו' הכל בו דאף אם דרך העובדי כוכבים אין היין אסור בדיעבד ע"ש", מזה משמע שגם הש"ך מסכים לט"ז בגיגית שאין שם המשכה שמותר. מה שאין כן אם בסוף כל הפעולה נעשה המשכה היין אסור בשתייה ומותר בהנאה, וכן כתב בש"ך ס"ק מ"ה "נאסר: בשתייה דכח העובר כוכבים אינו אסור אלא בשתייה כדלקמן ר"ס קכ"ה".

ואם היה כוח שלישי או כוח רביעי, הנה בשולחן ערוך סימן קכ"ט סעיף ב' "כח כחו ככחו דמי. ואם הוא כח כח כחו, כגון קורת הגת שגלגלה עובר כוכבים, שיש שם ג' כחות הדפין והגלגל והקורה, בדיעבד מותר אפילו בשתייה". ועל זה כתב הש"ך ס"ק ד' "בדיעבד כו' אבל לכתחילה אסור אפילו בעשרה כחות ויותר כן משמע בטור ופוסקים". לכן בדיעבד מותר אף בשתייה, ובעיקר בימינו שהגוים אינם עובדי כוכבים ומזלות ואינם מנסכים יין בית תיפלתם כמו שכתב הש"ך סימן קכ"ג

ביוה"כ התפלל רבינו הקדוש מצאנו זצוק"ל לפני העמוד כל נדרי ופסוקי דזמרה ומוסף ונעילה.

מעשה בחסיד גדול אחד, שנסע אל הבעש"ט זלה"ה להיות אצלו ביום הכיפורים, ובערב יוה"כ מחמת שלא נזדמן להם לקנות ביום האתמול שחת ותבן ומספוא ושבולת בשביל הסוסים, ולא אכלו הסוסים כל יום האתמול וכל הלילה, על כן הוצרכו בבוקר לעמוד מחוץ לעיר ביער אחד לרעות הסוסים, ונחו עצמם מעט לישון, וכשעמדו ראו שהיה צאת הכוכבים, והיה עדיין רחוק פרסה מן העיר, והוצרך החסיד להיות ביוה"כ ביער ובשדה, כי לא היה יכול אפילו לילך שם ברגליו, והיה החסיד בצער גדול מאוד, והתפלל בהכנעה רבה, אחר כך במוצאי יוה"כ נסע החסיד לעיר, וקבלו הבעש"ט בסבר פנים יפות מאוד ובשמחה רבה, והיה מדבר תנחומין על לבו ואמר לו שתפילתו הועילה להעלות כל התפילות של עם שבשדות.

(כתר שם טוב, שבחי בעש"ט)